

Izveštaj sa III godišnjeg samita Razvoj javno-privatnog partnerstva po modelu Velike Britanije, 8. novembar 2012. Hotel Haytt

Iskustva Velike Britanije u primeni JPP-a

Alister Coutts, predavač na Univerzitetu Edinburg Napier, koji već 30 godina radi na JPP projektima rekao je da ako ne postoji politička volja na najvišem nivou, projekti se ne mogu sprovesti. Prema njegovim rečima neophodna je prethodna edukacija u sprovođenju JPP projekata i to od strane iskusnih konsultanata na kojima ne bi trebalo da se štedi prilikom njihovog angažovanja. Govoreći o tome šta Srbija treba da uradi Coutts je naveo primer Britanije gde svaka opština u skladu sa svojim potrebama, izradi projekte za razvoj i unapređenje iz oblasti infrastrukture ili komunalnih usluga, a onda država određuje prioritete i odlučuje da li je određeni projekat potrebno sprovesti putem javno privatnog partnerstva ili ipak postoje neki drugi načini finansiranja. Ono što je ključno jeste da kada se odaberu projekti koji će se sprovesti prema modelu JPP-a država pruži podršku opštinama da to i sprovedu do kraja. Poučen iskustvima Velike Britanije, Coutts je savetovao Vladi Srbije da prilikom pokretanja JPP projekata naglasak bude na kvalitetu usluga građanima, a ne na profitu.

Stephen Harris, direktor Odeljenja za JPP i projekte, City UK / predsednik Global Infrastructure Group, radio je na projektima JPP-a u 60 zemalja širom sveta. Iz njegovog dugogodišnjeg iskustva rekao je da je najteže dobiti stručnjake, jer se u svetu države takmiče ko će dobiti boljeg konsultanta prilikom realizacije JPP projekata. Velika Britanija je zbog lošeg stanja bolnica i škola bila prinuđena da krene sa primenom JPP projekata, za razliku od drugih zemalja koje obično krenu sa JPP projektima u oblasti infrastrukture. Ono što je Harris istakao jeste konstituisanje posebnih asocijacija zaduženih za sprovođenje JPP projekata, sastavljenih od obučenih stručnjaka. U svetu je situacija takva da u 112 zemalja koje primenjuju JPP postoji oko 40 takvih tela. Postojanje tako obučenih kadrova u okviru konstituisanih jedinica je važno jer se JPP ne može naučiti niti na konferencijama niti iz literature, potrebno je iskustvo. Zato i ne čudi što države angažuju iskusne konsultante koji i po nekoliko godina rade na određenim projektima osposobljavajući nove kadrove na taj način. Prema njegovim rečima jedan od razloga zašto propadaju JPP projekti jeste upravo nedostatak edukacije i znanja onih koji sprovode projekte.

Nenad Dograjić, direktor, Global Intercontinental Utilities, više od deset godina radi na projektima JPP-a u oblasti komunalne delatnosti. Iz njegovog iskustva **JPP bi trebalo primenjivati pre u domenu komunalnih usluga, nego u oblasti infrastrukture**. Kompanija kojom rukovodi koristi otpad kao gorivo za proizvodnju energije, a koliko je uspešna u tome govori podatak da se samo 2 do 3 procenta otpada vrati na deponije, sve ostalo se iskoristi. Govoreći o tome kako motivisati lokalne političare da podrže ovu vrstu JPP projekata i privole građane da prihvate novu vrstu komunalnih usluga, ali i drugačiji način tretiranja otpada jeste da se korisnicima omogući bolja usluga, ali ne i povećanje troškova. To može doneti lokalnim političarima podršku u biračkom telu. Kako je zaključio g. Dograjić važno je da političari na lokalnom, ali i na republičkom nivou shvate da su ovakvi načini pružanja usluga građanima za dobro zajednice i društva, i to dugoročno. Na konkretnom primeru korist se ogleda u tome što samo jedno postrojenje koje koristi otpad za proizvodnju energije, upošljava od 60 do 100 ljudi sa 30 različitih profila, a smanjuje se nivo zagađenja životne sredine.

Apostolos Papadopoulos, partner i direktor Savetodavnog odeljenja za odnose sa Vladom i infrastrukturu, Grant Thornton, koji ima više od 25 godina profesionalnog iskustva u oblastima konsaltinga i finansijskih usluga, kako u privatnom tako i u javnom sektoru, takođe je istakao političku volju kao jako važan faktor u primeni JPP projekata. **Prema njegovim rečima ključna osobina JPP-a jeste pružanje boljih usluga, pre nego sticanje profita.** Nijedan JPP projekat ne može postojati bez zainteresovanih strana koje čine javni, privatni sektor i posebno finansijski sektor. Četvrti činilac jesu konsultanti bez kojih nije moguće sprovesti projekat do kraja. U JPP projektima oko 80 do 85 % kapitala dolazi iz zaduživanja, zato je potrebno da se banke uključe u čitav proces. U tom smislu ključne su Evropska banka za obnovu i razvoj, kao i Evropska investiciona banka. U sprovođenju JPP projekata osim finansijske podrške, ključno je da postoji istinsko partnerstvo između javnog i privatnog sektora i dijalog pre definisanja bilo kog JPP projekta. Primena JPP nije dobra za svaki projekat, zato je dobro unapred proceniti da li postoje neki drugačiji modeli finansiranja istog. Javni sektor bi trebalo da se konsultuje sa privrednim sektorom pre bilo kog daljeg upuštanja u razradu projekta po modelu JPP-a. Reč privrednika mora biti uzeta u obzir na samom početku. Zato je i analiza tržišta veoma važna.

Dominika Nowosinska, ovlašćeni inženjer za JPP/privatno finansiranje, Mott Mac Donald, ima više od 10 godina iskustva na upravljanju multidisciplinarnim projektima, uključujući velike nabavke za lokalne samouprave u domenu autoputeva i transporta, uličnog osvetljenja i upravljanja otpadom. Ono što Nowosinska iznosi kao važno u oblasti JPP-a jeste da se javno privatna partnerstva pre svega odnose na pružanje usluga i da to treba da bude cilj samog projekta: **Pružanje usluga od javnog značaja.** Nakon deceniju rada u oblasti JPP-a Nowosinska je rekla da su JPP projekti uspeli tamo gde je to podržala država, odnosno političari na najvišem nivou. Ukoliko toga nema, teško da će projekat biti sproveden do kraja. Poljska je na primer bila u veoma lošem stanju kada su u pitanju oblasti komunalnih i infrastrukturnih delatnosti. Na vreme su shvatili da pošto nemaju državnog novca, spas leži u JPP projektima. Prilikom angažovanja konsultanata veoma je važno odabrati međunarodne stručnjake i pažljivo proceniti njegovo znanje i iskustvo. Trebalo bi se voditi time da angažujete osobu, a ne kompaniju i na osnovu toga procenjivati koga ćete odabrati. Osobe sa međunarodnim iskustvom su kompetentnije jer je primena JPP-a u svakoj državi različita i prilagođena njihovim mogućnostima i potrebama.

Branislav Simović, regionalni direktor i član UO Mace International, ima 20 godina iskustva u vodećim međunarodnim razvojnim kompanijama za građevinu i nekretnine u Jugoistočnoj Aziji, Australiji, Bliskom Istoku i Evropi, koje su bile uključene u kreiranje i implementaciju velikih i prestižnih građevinskih i infrastrukturnih projekata. Prema njegovom iskustvu JPP projekti se primenjuju više u oblasti komunalnih nego u infrastrukturnih oblasti. Kao i ostali učesnici panela i Simović je istakao političku volju kao ključan faktor u primeni JPP-a, ali i konstituisanje posebne asocijacije koja bi se time bavila. Podrška međunarodnih institucija je u ovom smislu jako važna. **Primeru radi u Srbiji bi USAID mogao da odigra važnu ulogu u ovome, u smislu da inicira i finansira osnivanje JPP asocijacije.** Govoreći o tome šta doprinosi uspešnoj primeni JPP projekata jeste i postojanje stručnog menadženta koji rukovodi. Na zapadu primera radi malo je lekara koji su direktori bolnica, već su to menadžeri koji znaju svoj posao.

Budućnost JPP-a u Srbiji

U okviru JPP samita održane su i paralelne diskusije u oblasti komunalnih delatnosti, infrastrukture, resursa i obnovljivih izvora energije. Učesnici panela bili su predstavnici države, međunarodnih institucija, privatnog sektora: Dušan Vasiljević, šef tima za regulatornu reformu, USAID BEP, Slobodan Cvetković, direktor PWW, Dragan Pušara, direktor Veletržnica Beograd, Milan Stefanović, ekspert za privrednu regulativu i ekonomsko upravljanje, USAID BEP, Darko Jovanović, partner Karanović i Nikolić, Nenad Ilić, savetnik Ministarstvo finansija i privrede, Aleksej Zverev, stariji savetnik EBRD, Dragoljub Cibulić, partner BDK advokatska kancelarija, Maja Turković, rukovodeći partner Energowind, direktor WPP, Darko Vukobratović, direktor Contango, Zoran Danilović, pomoćnik ministra Ministarstvo prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja, Tanja Stojanović, šef odseka za obnovljive izvore energije, Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine, Gordana Hajvazović, savetnik u odseku za obnovljive izvore energije, Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine.

Na završnom panelu Budućnost JPP-a u Srbiji, predstavljeni su zaključci paralelnih panela na kojem su učesovali i Aleksandar Ljubić, državni sekretar Ministarstva privrede i finansija i Ljubomir Aksentijević, predstavnik Ministarstva energetike, razvoja i životne sredine.

Zaključci su da je primena JPP u oblasti komunalnih usluga prva u regionu, u odnosu na resurse i infrastrukturu. U cilju sprovođenja projekta po modelu JPP-a važna je međuopštinska saradnja koja je u Srbiji trenutno na nižem nivou, ali i prevazilaženje nerazumevanja između predstavnika lokalnih samouprava i privatnog sektora. Dijalog između javnog i privatnog sektora je neophodan, ali i zakonska regulativa bez koje ništa nije moguće. Nije dovoljno samo doneti Zakon potrebno je u dogledno vreme doneti i čitav paket podzakonskih akata koji će na adekvatan način da omoguće primenu zakona. Zato je potrebno do kraja godine **doneti model javnog ugovora**, koji će ubrzati proces razumevanja, pripreme i primene JPP projekata.

Primena JPP u oblasti resursa i OIE je na početnom nivou postoje rizici kada je u pitanju ulaganje u obnovljive izvore energije iz razloga što ne postoji predvidiva zakonska regulativa, ali i što su procedure za dobijanje građevinskih dozvola komplikovane i predugo traju. Primera radi za dobijanje dozvole za gradnju hidroelektrane čeka se 2 godine, dok je za dozvolu za gradnju vetroparka potrebno 5 godina. Najveći potencijal za JPP u oblasti resursa i OIE leži u hidroelektranama, korišćenju otpada, biomasi. Kada je reč o energiji sunca i vetra kapital će i dalje dolaziti samo iz privatnog sektora, jer još uvek ne postoji prostor za primenu JPP-a.